

worden der Natur" de „Culturaufgabe der Menschheit" is, en alleen die handeling zedelijk mag heeten welke daartoe strekt, krijgen wij een autonome moraal, los van de religie, en tot dit aardse leven beperkt. En deze drie trekken zijn eigen aan heel de moderne ethica, die thans als sociaal-eudaemonistische en evolutionistische twee hoofdstroomingen vertoont. De eerste wordt vertegenwoordigd door COMTE, den ontdekker van het altruïsme, van het „vivre pour autrui", het leven in den dienst der menschheid, als de eenige norm van wat zedelijk goed is. Dit altruïsme wordt dan in Engeland door MILL, als utilisme, in de bekende formule gebracht van „het grootst mogelijk geluk voor het grootst mogelijk aantal". Vóór eenige jaren is dit eudaemonisme door PAULSEN in dezen zin gewijzigd, dat hij trachtte in de verbinding van het sociale met het individueele geluk het doel der zedelijkheid te vinden. Een poging, die in zooverre belangstelling verdient, wijl zij ingaat tegen de neiging van heel de modern-philosophische ethiek, om het individu op te offeren aan de gemeenschap. De tweede, de evolutionistische strooming, vindt haar eminenten vertegenwoordiger in WUNDT. Ook deze ethicus huldigt de autonomie. Hij verwerpt echter het eudaemonisme en stelt als zedelijk ideaal het medearbeiden aan die geestelijke scheppingen op het gebied van kunst, wetenschap en beschaving waardoor de „geest der menschheid" naar zijn volmaking streeft, en de „Gesamtwille", waaraan, in ieder stadium van diens ontwikkeling, het individu zich te onderwerpen heeft, zijn doel stelt.

Andersoortig dan het evolutionisme van WUNDT, hoewel uit dezelfde pantheistische gedachte opkomend, is dat van den apostel der evolutie-theorie, HERBERT SPENCER, den schrijver der *Data of Ethics*. SPENCER wil vooral het ontstaan der zedelijkheid verklaren en wel uit het beginsel der ontwikkeling, die ontwikkeling dan, met uitwissching van alle grenzen, in den zin van het oude „alles vloeit" gedacht als een beginsel dat, volgens hem, het gansche universum beheerscht. Uit den strijd tusschen egoïstische en sociale neigingen laat hij in verband met het atavisme of de erfelijkheid, het altruïsme ontstaan. Eerst in de verre toekomst als, om in de tale Kanaäns der evolutie te spreken, de „aanpassing" van het

---

V, p. 436. PALMER zegt daar op p. 438: „Was den Schleiermacher'schen Begriff des höchsten Gutes verderbt hat, das ist das Ablehnen alles Transcendenten", waardoor het „geographisch auf denselben abgeschlossenen Raum, den unserer Planet einnimmt beschränkt wird".